

Небојша Радовановић

Наставник веронауке ОШ „Милан Ђ. Милићевић”, Београд

Digitizer Ltd, Београд

e-mail: nebojsa.radovanovic@gmail.com

Бојан М. Томић

Универзитет у Београду, Институт за мултидисциплинарна истраживања

Међународни центар за православне студије, Ниш – Србија

e-mail: bojantomic@imsi.rs

САВРЕМЕНА ПРЕОПТЕРЕЋЕНОСТ ИНФОРМАЦИЈАМА У КОНТЕКСТУ ШКОЛСКОГ СИСТЕМА¹

Апстракт: *Израз преоптерећеност информацијама односи се на загушење система и неодговарајући когнитивни одговор услед презасићености информацијама. Количина примљених података тада премашује когнитивне потенцијале појединца усмерене на обраду и коришћење информација. Циљ овог рада је да пружи кратки осврт на утицај овог феномена на постигнућа деце у школском узрасту, са нагласком на верску наставу и улогу катихете у усмеравању и указивању на потенцијално корисне начине коришћења доступних информација. У контексту верске наставе, упућивање на одговарајућу употребу информационих технологија употребом техника филтрирања и указивања на референтне и валидне изворе информација, може бити део решења. Улога наставника верске наставе могла би бити препозната у филтрирању доступних информација, те презентовању ученицима само оних које су проверене и ваљане, чиме би се покушала предупредити преоптерећеност информацијама, али и избегла опасност од излагања непровереним и нетачним информацијама.*

Кључне речи: *преоптерећеност информацијама, школство, верска настава*

Увод

У савременом животу, на дневном нивоу, у оптицају је велика количина информација које вишеструким доступним каналима за комуникацију и у вишеструким форматима долазе до појединца. Разматрање њиховог утицаја на појединца довело је до дефинисања концепта преоптерећености информацијама (енг. *information overload*). На енглеском језику овај феномен се означава и терминима попут *data asphyxiation*, *data smog*, *data clutter*, *data delirium*, *data swamp*, *data dreck*, *info glut*, *info pollution*². Не постоји јединствена, као ни општеприхваћена дефиниција преоптерећености информацијама, али се овај појам може разумети на основу свакодневног искуства.³ Израз преоптерећеност информацијама односи

---

1 Рад је подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (Уговор бр. 451-03-68/2020-14/200053).

2 White, Dorman 2000.

3 Ruff 2002.

се на негативан утицај превелике количине информација на учинак њихове обраде, о чему је излагано у чланку харвардске Лабораторије за иновације у учењу (Learning Innovations Laboratories, Harvard Graduate School of Education) објављеном пре скоро две деценије⁴. Ефикасност појединца у коришћењу информација у раду умањује превелика количина релевантних и потенцијално корисних информација које су му на располагању.⁵ Количина примљених информација тада премашује његове когнитивне потенцијале усмерене на њихову обраду и коришћење.⁶ Циљ овог рада је да пружи кратак осврт на утицај овог феномена на постигнућа деце у школском узрасту, са нагласком на постигнућа у верској настави и улогу катихете у усмеравању и указивању на потенцијално корисне начине коришћења доступних информација.

Сагледавање проблема

Са обзиром на то да се проблему преоптерећености информацијама посвећује све већа пажња и то у различитим областима, поставља се питање колико овај феномен може бити сагледан и актуелизован када је у питању образовање. Иако преоптерећеност информацијама утиче на школство⁷, мали је број релевантних емпиријских истраживања на ову тему за све образовне нивое. Недостатак релевантних података посебно је уочљив у истраживањима основног и средњошколског образовања.

Иако су информације потенцијално корисне, актуелно је и питање *када информација постаје сметња*. Да би се то разумело потребно је заћи у основе људског информационог понашања и у склопу тога установити начин на који оно функционише, као и његову временску зависност.⁸

Ретенција валидних информација

Захваљујући „бежичној револуцији“ данас је могуће пренети информационо-комуникационе уређаје практично свугде, што значајно увећава могућност комуникације и период изложености пријему разноврсних информација. Доступност веће количине података повећава и доступност висококвалитетног садржаја који пружа могућност ефектнијег перципирања, те исправног закључивања. Прикупљање и обрада нових информација у сазнајном процесу представљају један од основа успешног учења и кореспондирајућег образовања.

Ипак, вредан ресурс као што су информације, уколико нису организоване и контролисане, могу бити и предмет спотицања у доношењу одлука и учењу.⁹ Нова ера дигиталних комуникационих канала омогућила је неометани, али и неселективни приступ великој количини информација. Скорашња истраживања из области психологије указују на потешкоће које се јављају приликом истовремене изложености великом броју извора података.¹⁰ Овај феномен доводи до отежане ретенције валидних информација. Појединци бивају изложени већим количинама података него што су у могућности да ефикасно когнитивно процесуирају. Ситуацију још више отежава чињеница да информације које се

---

4 Исто.

5 Bawden, Robinson 2008.

6 Perry 2014.

7 Chen-Levi 2019.

8 Bawden, Robinson 2008.

9 White, Dorman 2000.

10 Klingberg 2009.

шире путем интернета могу бити упитног квалитета, што је последица једноставности и некритичности објављивања на интернету.¹¹ Читава проблематика може довести до потенцијално опасних грешака у процени¹², грешака у разумевању, али и до анксиозности, те акутног и хроничног стреса.

Да би процес стицања знања, то јест учење, било учинковито, мора бити презентовано, и усвојено довољно валидних информација које потичу из различитих извора. Вишак информација може довести до преоптерећења у виду презасићености наметнутим стимулансима, и до проблема са њиховим упамћивањем, што смањује могућност за њихову ваљану семантичку перцепцију, као и каснију репродукцију.

Улога наставника верске наставе

Актуелни модел живота у којем је форсиран индивидуализам, у комбинацији са претераним коришћењем информационо-технолошких технологија често и поготово код деце доводи до усамљености. Ово представља изазов за хришћанско васпитање код којег се развој детета сагледава у односу са заједницом. Савремени модел са последичном отуђеношћу доприноси смањеној могућности детета да само пробере садржај који је едукативног и корисног карактера.

Активна улога наставника је у пружању довољне количине корисних информација и развијању способности за њихово самостално проналажење. У контексту верске наставе, улога наставника могла би бити препозната у упућивању на одговарајућу употребу информационо-комуникационих технологија коришћењем техника филтрирања, и у указивању на референтне и валидне изворе информација. Филтрирањем доступних информација, те презентовањем ученицима оних извора који су проверено едукативни и корисни могла би се избећи преоптерећеност, али и експонираност непровереним и нетачним информацијама. Ученици би тиме били усмерени на ужи круг информација које су линковане на валидним изворима.

Ограничен број школских часова које треба искористити да се порука Јеванђеља искомуницира на ефикасан начин, представља изазов са којим се катихете суочавају. У таквом контексту преоптерећеност информацијама може довести до збуњености, усвајања нетачних информација, али и одустајања од усвајања садржаја предмета. Посебна је потешкоћа остварити циљ предмета у време пандемије Covid-19, када је контакт са ученицима минималан. Због повећане изложености стресу у том периоду, лутања и експонирања свим могућностима које интернет пружа, као и продуженог боравка деце на интернету, помоћ вероучитеља је преко потребна.

Закључак

Термин преоптерећеност информацијама у вези је са убрзаним развојем информационо-комуникационих технологија у последњим деценијама и новом ером дигиталних комуникационих канала који су омогућили неометан, али и неселективан приступ великој количини информација. С обзиром на то да утицај преоптерећености информацијама на усвајање знања, како код студената, тако и код ђака у основним и средњим школама, није широко заступљена истраживачка тема, идеја је скренути пажњу на овај феномен, и понудити предлог за даља истраживања. Кратак осврт на утицај феномена на постигнућа у раду школске омладине довео је до питања преношење поруке у верској настави у

---

11 Радовановић, Томић 2020.

12 Heylighen 2002.

актуелном тренутку. Намера рада је била да подстакне креативно размишљање на тему која је од значаја за школски систем у целини, а самим тим и за верску наставу као њен интегрални део.

Литература

Bawden, D., Robinson, L. (2008): The dark side of information: overload, anxiety and other paradoxes and pathologies, *Journal of Information Science*, 35 (2), 180-191.

Chen-Levi, T. (2019): Information overload, time pressure and organizational patterns as perceived by Israeli school staffs, *International Journal of Leadership in Education*, 23 (5), 514-537.

Heylighen, F. (2002): *Complexity and Information Overload in Society: why increasing efficiency leads to decreasing control*, <http://claude.rochet.pagesperso-orange.fr/pdf/Info-Overload.pdf> (приступљено 12.6.2021).

Klingberg, T. (2009): *The Overflowing Brain: Information Overload and the Limits of Working Memory*, Oxford University Press.

Perry, V. G. (2014): Consumers in Mortgage Markets, in: *Introduction to Mortgages & Mortgage Backed Securities*, R. Green (ed.), Academic Press, 143-160.

Радовановић, Н., Томић, Б. М. (2020): Интернет, образовање и верска настава, у: *Византијско-словенска читенија 3: зборник радова са Међународне научне конференције одржане 23. новембра 2019. године на Универзитету у Нишу*, Д. Бојовић, Кристина Митић (ур.), Универзитет у Нишу Центар за византијско-словенске студије, Међународни центар за православне студије, Центар за црквене студије, Ниш, 123-129.

Ruff, J. (2002): *Information Overload: Causes, Symptoms and Solutions*, Harvard Graduate School of Education, LILA, https://workplacepsychology.files.wordpress.com/2011/05/information_overload_causes_symptoms_and_solutions_ruff.pdf (приступљено 12.6.2021).

White, M., Dorman, S. M. (2000): Confronting Information Overload, *Journal of School Health*, 70, (4), 160.

Nebojša Radovanović
Bojan M. Tomić

**CONTEMPORARY INFORMATION OVERLOAD IN THE CONTEXT OF THE
SCHOOL SYSTEM**

The term information overload refers to system clogging and inadequate cognitive response due to oversaturation with information, when the amount of data received exceeds the cognitive potentials of the individual aimed at processing and using that information. This paper aims to provide a brief overview of the impact of this phenomenon on the achievements of school-age children, with an emphasis on religious teaching at school, and the role of the catechist in guiding and pointing out potentially better ways of using available information. In the context of school system religious teaching, referring to the appropriate use of information technology using filtering techniques and pointing to reference and reliable sources of information may be part of the solution. The role of the catechist could be recognized in filtering available information and presenting to students only information that is verified and valid. That could prevent information overload, but also avoid the danger of exposure to unverified and inaccurate information.